



Culemborg

Kadernota 2021-2024

Inhoud

Inleiding	3
Leeswijzer	5
Financieel perspectief	6
Bezuinigingsvoorstellen.....	8
Investeren in Culemborg	9
Programma Zorgzame Stad	13
Programma Sociale Stad.....	15
Programma Groene Stad.....	17
Programma Leefbare Stad.....	19
Programma Ondernemende Stad	21
Bedrijfsvoering	22
Kaders voor de begroting 2021-2024	24
Financiële spelregels	28
Reserves en voorzieningen.....	30

Inleiding

Voor u ligt de kadernota 2021-2024. We schrijven en behandelen deze kadernota in bijzondere tijden. In de afgelopen maanden zijn we geconfronteerd met de gevolgen van het coronavirus. We zijn onder de indruk van de gevolgen die het coronavirus heeft, bovenal in het leven van mensen die door het virus worden geraakt. Bij familie en vrienden van slachtoffers, maar ook in de samenleving als geheel. Zaken die normaal heel vanzelfsprekend lijken, zijn door het coronavirus opeens niet meer mogelijk. Zo kunnen ouders in verpleeghuizen tijdelijk niet meer bezocht worden door hun kinderen, moeten ondernemers met een horecazaak hun deuren gesloten houden en bereiden we ons voor op de anderhalve meter-samenleving waarin we de komende tijd met elkaar zullen leven. Niet voor niets wordt dan ook gesteld dat we door dit virus in een coronacrisis terecht zijn gekomen.

Bij de vaststelling van de begroting voor het jaar 2020 was deze coronacrisis nog op geen enkele manier te voorzien. Aangezien de begroting 2020-2023 liet zien dat onze gemeente in financieel zwaar weer verkeert en de financiële tekorten vanaf 2022 oplopen, gaf de gemeenteraad opdracht om een bezuinigingsproces te starten. Het doel van dit bezuinigingsproces is om weer tot een meerjarig sluitende begroting te komen. In deze kadernota presenteren wij de resultaten van het bezuinigingsproces.

Met de maatregelen uit categorie 1 van het bezuinigingsprogramma, wordt onze meerjarenbegroting weer sluitend. Dit vraagt wel om een aantal drastische keuzes om de inkomsten van de gemeente te verhogen en tegelijkertijd een aantal uitgaven te verlagen. Daarmee verbetert onze financiële positie. Dit betekent echter niet dat we direct van zwaar weer in zomerse omstandigheden terecht zijn gekomen. De financiële positie van onze gemeente vraagt ook in de komende jaren om aandacht, zorgvuldigheid en de nodige voorzichtigheid.

Bovenstaande roept een gevoel van **onzekerheid** op. De coronacrisis zorgt voor een gevoel van onzekerheid in onze Culemborgse samenleving. Ondernemers vragen zich af wat de effecten van deze crisis op hun bedrijf gaan zijn en of zij hun bedrijf overeind kunnen houden. Mensen maken zich zorgen over hun eigen gezondheid, de gezondheid van dierbaren of om de gevolgen van de coronacrisis voor hun werk en inkomen. Ook voor ons als gemeente zorgen de coronacrisis en de financiële ontwikkelingen voor de nodige onzekerheid. Zo zal de komende periode duidelijk worden wat van de gemeente wordt verwacht in het beheersen van de coronacrisis.

Tegelijkertijd is het ook de taak van de overheid om waar mogelijk zekerheid te bieden in tijden van onzekerheid. Ook de onzekerheid van de coronacrisis vraagt om een gemeente die koers biedt. De coronacrisis biedt daarbij ook kansen. Zo zijn we onder de indruk van de kracht die onze samenleving ook in deze tijden laat zien. Op verschillende plekken ontstaan initiatieven om elkaar te ondersteunen, om mensen te helpen die tijdelijk de deur niet uit kunnen, of inwoners, ondernemers en verenigingen die creatieve alternatieven ontplooiën voor activiteiten die op dit moment niet door kunnen gaan. De coronacrisis biedt dan ook kansen om zaken anders te doen. Niet alleen tijdelijk, voor de duur van de coronacrisis, maar ook door de coronacrisis te gebruiken om een trendbreuk te realiseren en bepaalde zaken anders te organiseren.

Met deze kadernota willen we richting kiezen, juist in deze tijden. Vanuit de onzekerheid waar we op dit moment in zitten, willen we allereerst werken aan de **weerbaarheid** van onze samenleving. Verschillende inwoners en ondernemers in onze stad worden op dit moment flink geraakt door de gevolgen van de coronacrisis. We willen hen ondersteunen, niet alleen voor de duur van deze crisis, maar ook door een bijdrage te leveren aan de weerbaarheid voor de toekomst. Dat doen we bijvoorbeeld in onze inkomensondersteuning, maar ook in de transformatie van ons sociaal domein. Bij het opstellen van de begroting onderzoeken we op welke manier we deze ondersteuning het best kunnen leveren.

Vanuit deze weerbaarheid willen we werken aan de **toekomstbestendigheid** van onze stad. We willen de financiële middelen die we wel beschikbaar hebben, bijvoorbeeld in reserves, inzetten om te investeren in onze stad. Daarmee leveren we, samen met alle inwoners, ondernemers en organisaties in onze stad een bijdrage aan een toekomstbestendig Culemborg. In deze kadernota schetsen we de eerste contouren van drie investeringslijnen: **Duurzaamheid en groen, Wonen en werken** en **Sociale weerbaarheid**. Zo investeren we in de zaken die Culemborg maken tot wat het is. Een duurzaam, innovatief en inclusief Nederland in het klein. Niet alleen nu, maar ook in de toekomst.

De tijden waar we op dit moment in leven roepen niet alleen gevoelens van **onzekerheid** op, maar vragen ook om de kracht van onze samenleving. Alleen samen krijgen we het coronavirus onder controle. En alleen samen kunnen we werken aan de **weerbaarheid** en **toekomstbestendigheid** van onze stad.

Het college van Burgemeester en Wethouders

Leeswijzer

In de kadernota geeft de gemeenteraad het college kaders mee voor het opstellen van de begroting. Daarna wordt de begroting door de gemeenteraad vastgesteld. De kadernota zelf is geen begrotingswijziging. Alle voornemens die als kader in de kadernota zijn opgenomen, worden in de begroting financieel verwerkt. Dat is ook de reden dat deze kadernota niet aan alle ontwikkelingen specifieke bedragen koppelt. Daarnaast vraagt de financiële situatie van onze gemeente nog altijd om financiële zorgvuldigheid. Dat betekent dat deze kadernota ook niet allerlei voornemens bevat die structureel meer geld kosten.

De kadernota begint met een overzicht van het financieel perspectief. Dit hoofdstuk geeft in een oogopslag het financiële beeld van deze kadernota weer. Hiertoe bevat het financieel perspectief een overzicht van de saldi van de meerjarenbegroting op basis van de voorjaarsrapportage en de effecten van het bezuinigingsprogramma. In het volgende hoofdstuk van de kadernota zijn de bezuinigingsmaatregelen uit categorie 1 van het bezuinigingsprogramma opgenomen. Dit zijn de maatregelen waartoe met deze kadernota wordt besloten en die vanaf de begroting voor 2021 worden verwerkt.

Zoals in de inleiding al is aangegeven, kiezen we in deze kadernota niet alleen voor bezuinigingen, maar ook voor investeringen in de stad. Deze investeringsagenda is opgenomen in deze kadernota. Daarmee bevat de kadernota met de investeringsagenda op dit moment richtlijnen voor de verdere uitwerking van de investeringen richting de begroting.

In de hoofdstukken daaropvolgend wordt per begrotingsprogramma aangegeven welke beleidsmatige ontwikkelingen we voorzien vanaf 2021. In deze hoofdstukken zijn alleen nieuwe ontwikkelingen opgenomen. Dat betekent dat reguliere taken niet zijn beschreven in deze kadernota. Ditzelfde geldt voor het hoofdstuk over de bedrijfsvoering van onze gemeente. Ook in dit hoofdstuk worden beleidsmatige ontwikkelingen rondom de bedrijfsvoering beschreven, voor zover deze nieuw zijn.

De laatste drie hoofdstukken bevatten een beschrijving van de financiële uitgangspunten die gelden bij het opstellen van onze begroting, zoals de ontwikkelingen van het gemeentefonds en loon- en prijsontwikkelingen, een overzicht van de financiële kaders waarbinnen we onze begroting opstellen en een overzicht van onze reserves en voorzieningen.

Financieel perspectief

Onderstaande tabel geef het financieel perspectief van deze kadernota weer:

	2021	2022	2023	2024
Financieel perspectief begroting 2020-2023	-88.000	-2.326.000	-2.086.000	-2.086.000
Netto effect voorjaarsrapportage 2020	105.528	91.260	-111.443	-111.442
Financieel perspectief na de voorjaarsrapportage 2020	17.528	-2.234.740	-2.197.443	-2.197.442
Netto-effect bezuinigingsmaatregelen in kadernota	1.454.000	2.152.000	2.172.500	2.270.000
Saldo kadernota voor begroting 2021-2024	1.471.528	-82.740	-24.943	72.558

Het financieel perspectief van de kadernota begint bij het financieel perspectief van de begroting. Zoals bekend liet de begroting oplopende financiële tekorten zien. Waar de begroting voor 2020 nog sluitend was, waren de cijfers voor 2021 al licht negatief en ontstonden grote financiële tekorten vanaf 2022. Dit oplopende financiële tekort werd vooral veroorzaakt door het wegvallen van de inkomsten uit de precariobelasting en de tekorten op de beleidsvelden Jeugd/ Wmo. Voor de gemeenteraad waren deze cijfers de reden om bij de begroting opdracht te geven tot het uitvoeren van een bezuinigingsprogramma.

Het financieel perspectief wordt verder bepaald door de cijfers van de voorjaarsrapportage 2020. De voorjaarsrapportage laat in het eerste jaar een netto positief effect zien voor onze meerjarenbegroting. Dit komt grotendeels doordat een aantal geïnventariseerde bezuinigingsmaatregelen al vanaf 2020 doorgevoerd kan worden. Deze bezuinigingsmaatregelen zijn dan ook verwerkt in de voorjaarsrapportage. Op langere termijn zorgt echter ook de voorjaarsrapportage voor een negatieve bijstelling van het financieel perspectief.

Het financieel perspectief van de voorjaarsrapportage vormt het vertrekpunt voor deze kadernota. Omdat deze kadernota maatregelen moet bevatten om het financieel tekort op te lossen, worden de bezuinigingsmaatregelen uit categorie 1 van de bezuinigingsnota opgenomen in deze kadernota. Met de besluitvorming over deze kadernota wordt dan ook besloten tot het uitvoeren van categorie 1 van het bezuinigingsprogramma. Als we de bezuinigingsmaatregelen doorvoeren, dan heeft dit flinke positieve effecten op ons financieel perspectief. Voor 2021 leidt dit tot een financieel overschot dat gebruikt kan worden voor de investeringsagenda, of voor het treffen van maatregelen die nodig zijn om de effecten van de coronacrisis op te vangen. De jaren 2022 en 2023 laten dan nog lichte tekorten zien, waarna onze begroting vanaf 2024 weer sluitend is.

Tegelijkertijd laat het financieel perspectief van deze kadernota zien dat de financiële situatie nog niet compleet solide is. Het 'zware noodweer' mag dan worden opgelost met het bezuinigingsprogramma, maar we blijven schaatsen op 'dun ijs'. Hierbij moeten we ook rekening houden met de onzekerheid van financiële ontwikkelingen vanuit de Rijksoverheid, zoals op korte termijn de meicirculaire en op langere termijn de herverdeling van het gemeentefonds. Daarnaast zijn de financiële effecten van de coronacrisis nog niet verwerkt in deze kadernota. Deze effecten zijn

op dit moment namelijk nog niet precies duidelijk en dus ook nog niet te kwantificeren. Daarnaast weten we nog niet hoe lang de coronacrisis aanhoudt en welke bijdragen we kunnen verwachten van Rijk en provincie. Wel is de verwachting dat het financieel effect van de coronacrisis aanzienlijk is.

Dit maakt dat we ook na het doorvoeren van de bezuinigingsmaatregelen zorgvuldig moeten blijven begroten en terughoudend moeten zijn met nieuwe ontwikkelingen die structureel extra kosten met zich meebrengen. Dit vormt het uitgangspunt voor het opstellen van de begroting. We zijn terughoudend met het opnemen van nieuw beleid in de begroting, maar zoeken actief naar mogelijkheden om zaken op een andere wijze te organiseren, om hiermee structureel wellicht zelfs geld te besparen.

Bezuinigingsvoorstellen

Tussen de vaststelling van de begroting voor 2020 en het opstellen van deze kadernota, is een bezuinigingsproces doorlopen. Doel van dit bezuinigingsproces was om weer te komen tot een sluitende begroting, zowel door het verhogen van de inkomsten als door het verlagen van uitgaven. Doormiddel van een ambtelijke inventarisatie, maar ook participatie van inwoners en gesprekken met grote subsidieontvangers, zijn bezuinigingsvoorstellen geïnventariseerd, zowel aan de kant van de inkomsten als aan de kant van de gemeentelijke uitgaven. De eerste maatregelen die zijn geïnventariseerd in dit proces zijn al verwerkt in de voorjaarsrapportage, omdat deze al met ingang van 2020 financieel effect hebben.

Geïnventariseerde bezuinigingsmaatregelen die vanaf 2021 financieel effect kunnen hebben, zijn onderverdeeld in drie categorieën. De maatregelen uit categorie 1 worden doorgevoerd in deze kadernota. De maatregelen uit de andere categorieën worden op dit moment niet geëffectueerd. Deze worden slechts gebruikt als de ontwikkeling van onze gemeentefinanciën dit noodzakelijk zou maken.

Een complete toelichting op de bezuinigingsvoorstellen is terug te vinden in de bezuinigingsnota die als bijlage bij deze kadernota is opgenomen. De volgende bezuinigingsmaatregelen uit categorie 1 van het bezuinigingsprogramma worden in deze kadernota voorgesteld om te verwerken in de begroting 2021-2024:

Maatregel	2021	2022	2023	2024
Straatmeubilair	3.000	3.000	3.000	3.000
Openbaar groen- minder snoeien fruitbomen	8.000	8.000	8.000	8.000
Versobering openbare verlichting	40.000	40.000	40.000	40.000
Gladheidsbestrijding	5.000	5.000	5.000	5.000
Geen vogels meer in De Plantage	6.500	6.500	6.500	6.500
Stoppen met Culemborg Magazine	15.000	15.000	15.000	15.000
Voeding reserve Internationale samenwerking stoppen	30.000	30.000	30.000	30.000
Besparingen WMO/Jeugd	342.000	527.000	524.500	622.000
Sociaal Wijkteam naar pand ELK Welzijn			23.000	23.000
Betaald parkeren bij andere winkelcentra		25.000	25.000	25.000
Opheffen vrijstelling betaald parkeren elektrische auto's	5.000	5.000	5.000	5.000
Leges BRP	2.000	2.000	2.000	2.000
Bedrijfskleding	2.500	2.500	2.500	2.500
Inrekenen extra Jeugdgeden rijksoverheid		488.000	488.000	488.000
OZB-verhoging	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Totaal	1.459.000	2.157.000	2.177.500	2.275.000

Investeren in Culemborg

Met deze kadernota kiezen we koers voor investeringen in de toekomstbestendigheid van onze stad. Met een investeringsagenda willen we (een deel van) de incidentele middelen die we op dit moment beschikbaar hebben, inzetten om investeringen te doen die bijdragen aan de toekomst van onze stad. Deze incidentele middelen willen we inzetten om duurzame resultaten te bereiken. In deze kadernota presenteren we de hoofdlijnen van deze investeringen. De bedragen die hierbij genoemd worden zijn eerste inschattingen van de benodigde investeringen. Bij het opstellen van de begroting zullen deze investeringen nader uitgewerkt worden, zodat hiervoor in de begroting precieze bedragen en doelen opgenomen kunnen worden. Bij de begroting wordt dan ook een uitgewerkte investeringsagenda aan de raad voorgelegd.

Investeringen

Met de stadsvisie en het raadsprogramma "Ruimte voor de stad" zijn in de afgelopen jaren al ambities uitgesproken voor de ontwikkeling van Culemborg. Met de investeringsagenda willen we verder invulling geven aan deze ambities. Hierbij stellen we investeringen voor langs drie lijnen:

1. Duurzaamheid en groen
2. Wonen en werken
3. Sociale weerbaarheid

Met deze drie lijnen leveren we met de investeringsagenda een bijdrage aan de toekomstbestendigheid van Culemborg. Met de drie investeringslijnen geven we ook een nadere invulling aan de vijf "steden" van het raadsprogramma. De investeringslijn Duurzaamheid en groen geeft invulling aan Groene Stad. Met de lijn Wonen en werken geven we invulling aan Leefbare en Ondernemende Stad. De investeringslijn Sociale Weerbaarheid draagt tot slot bij aan de ingezette ontwikkelingen binnen Zorgzame en Sociale Stad. Hieronder lichten we drie investeringslijnen van de investeringsagenda nader toe.

Thema duurzaamheid en groen

De eerste investeringslijn is het thema duurzaamheid en groen. We willen investeren in een duurzaam en groen Culemborg. Daarvoor investeren we in de volgende onderwerpen:

1. In 2020 is het groenbeleidsplan vastgesteld. Met de investeringsagenda willen we een impuls geven aan de uitvoering van het groenbeleid en versterken van de biodiversiteit. Hiervoor is een budget van € 150.000 benodigd, verdeeld over 2021 en 2022.
2. In 2017 heeft de gemeenteraad de ambitie vastgesteld dat Culemborg in 2040 energieneutraal is. Het betekent dat we in 2040 evenveel energie duurzaam (hernieuwbaar) opwekken als dat we op dat moment in Culemborg verbruiken. Om deze ambitie waar te kunnen maken, investeren we in de energietransitie. Met name de warmtetransitie vraagt om een intensieve betrokkenheid van veel organisaties, bedrijven en inwoners. Met deze investering kunnen we de warmtetransitie samen met de stad een flinke stap verder brengen. Hiervoor ramen we een budget van € 1.000.000, onderverdeeld in € 200.000 per jaar voor een periode van vijf jaar.
3. De gemeentelijke panden moeten verduurzaamd worden. Om onze panden te kunnen verduurzamen, moet het onderhoud van deze gebouwen in orde zijn. Verduurzamingsmaatregelen kunnen dan worden uitgevoerd tegelijk met het (groot)onderhoud. Dit is aan de orde bij onze kantoorgebouwen, accommodaties en bij het groot onderhoud van het zwembad over 9 jaar. We stellen hiervoor dan ook een investering van €1.000.000 voor. Dit is slechts een eerste en beperkte investering in relatie tot de middelen die in de komende jaren nodig zullen zijn. Via het aan de raad voor te leggen Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) zal het college hier in het najaar nadere voorstellen voor doen.

4. Naast onze eigen gebouwen, moeten ook de onderwijsaccommodaties verduurzaamd worden. We stellen voor om in 2021 allereerst te investeren in de Brede School Culemborg West. Hiervoor is een investering van € 750.000 benodigd om de school te verduurzamen en te zorgen voor een gezonde leeromgeving. Op langere termijn willen we ook investeren in de verduurzaming van de andere onderwijsaccommodaties. Hiervoor stellen we eveneens een eerste investering van € 750.000 voor. Ook hier geldt dat op basis van een nadere uitwerking van de benodigde maatregelen in de komende jaren het college met nadere voorstellen naar de raad komt.

Thema wonen en werken

Culemborg is een stad waarin mensen wonen en werken. Om Culemborg toekomstbestendig te houden, is het van belang om te investeren in het woon- en werkklimaat van onze stad. Hiervoor stellen wij de volgende investeringen voor:

1. We leveren een economische impuls aan de binnenstad. Met investeringen willen we een bijdrage leveren aan de versterking van de lokale economie en het versterken van de cultuurhistorie. Dit kan bijvoorbeeld door met de stuurgroep binnenstad nadere prioriteiten te stellen en cofinanciering te realiseren. Hiervoor investeren we € 750.000.
2. We investeren in de bereikbaarheid van Culemborg door te investeren in de spoorse doorsnijdingen. Het GVVP is nog niet vastgesteld, maar duidelijk is dat de verbinding Vianensestraat – Prijssweg (incl. Vianense Poort) om een oplossing vraagt. We reserveren hier € 1.880.000 voor, dat wordt gedekt uit de reserve Spoorse doorsnijdingen. We stellen verder voor om op dit moment een bedrag op te nemen voor de tunnel voor langzaam verkeer bij het station. Hiervoor reserveren we een bedrag van € 4 miljoen, dat kan worden ingezet als cofinanciering voor gelden van derden. Voor de dekking van deze investering onderzoeken we de mogelijkheden om deze (deels) te dekken uit de reserve grondexploitaties en uit de reserve bovenwijkse voorzieningen.
3. We gebruiken de investeringsagenda om een extra impuls te geven aan de ontwikkelingen in de Spoorzone. Hiermee investeren we in onderzoeken naar zaken als het verhuizen van het stadskantoor naar de Spoorzone, de inrichting van het achterplein en het realiseren van fietsvoorzieningen. Voor deze eerste investeringen is op dit moment een bedrag van € 250.000 benodigd.

Thema sociale weerbaarheid

We willen investeren in de sociale weerbaarheid van onze inwoners. We willen stimuleren dat jongeren op een veilige manier kunnen opgroeien in Culemborg, dat mensen die zorg nodig hebben deze kunnen krijgen en dat mensen in de samenleving elkaar ondersteunen. Met de investeringsagenda willen we hier op de volgende wijze een impuls aan geven:

1. We geven een impuls aan de transformatie van het sociaal domein. Zoals bekend hebben we hogere uitgaven, dan we aan uitkering van het rijk ontvangen. Enerzijds werken we aan maatregelen om kosten beter te beheersen, maar anderzijds willen we, gebruikmakend van de kennis en kunde in de stad, dingen ook anders doen. We willen inspelen op toekomstige (demografische) ontwikkelingen (dementie, ambulantisering GGZ). Hierdoor zijn wij voorbereid, ook in het kader van kostenbeheersing. Voor deze investering maken we gebruik van de € 550.000 die in de reserve sociaal domein al is gelabeld voor transformatieprojecten.
2. Voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren is buitenspelen of het hebben van een eigen plek van groot belang. Voor de zomer van 2020 behandelt de raad het plan 'Spelen met Speelruimte'. Voor de uitvoering van deze visie stellen we voor een investeringsbedrag van € 150.000 te reserveren. Dit bedrag is mede afhankelijk van de inhoudelijke behandeling van het speelruimteplan.

Kleine investeringen

In bovenstaand overzicht worden verschillende grote investeringen beschreven. We zien echter ook

een tweetal kleine investeringen, die meegenomen zouden kunnen worden in de investeringsagenda. Omdat deze van een andere omvang zijn dan de investeringen hierboven, presenteren we deze hier apart.

1. Rond het thema Wonen en werken reserveren we een bedrag van € 50.000 voor de uitvoering van de motie 'Betaalbaar, groen en passend wonen realiseren in Culemborg'. Het genoemde bedrag is bedoeld voor de uitvoering van de motie, in 2021 en 2022. Dit bedrag zetten we dan in om projecten "van onderop" te stimuleren en te helpen om tot realisatie van projecten te komen.
2. Binnen de investeringslijn sociale weerbaarheid willen we een bijdrage leveren aan de versterking van de sociale infrastructuur in Schoolhof. We werken aan een plan van aanpak dat wordt gesteund door de deelnemers van de bestuurlijke regiegroep maatschappelijk domein. Voor uitvoering van het plan van aanpak verwachten we in 2021 € 60.000 nodig te hebben.

Financiële dekking

Hierboven hebben we verschillende investeringen beschreven. De investeringen verschillen uiteraard in onderwerp, maar ook in omvang en mogelijkheden om deze te dekken. Allereerst vinden we het daarbij van belang dat de investeringen zo ingezet worden, dat deze niet alleen met gemeentelijke middelen gefinancierd worden. De investeringen moeten van een multiplier voorzien worden, door hiermee ook investeringen bij andere partijen los te trekken. We denken hierbij bijvoorbeeld aan cofinanciering door andere overheden en partijen in de markt. Daarmee heeft de investering vanuit de gemeentelijke middelen een meervoudig financieel effect. Voor de financiële dekking van de investeringen die vanuit de gemeente moet komen stellen we voor gebruik te maken van verschillende dekkingsmogelijkheden, namelijk het positief begrotingsaldo voor 2021, een aantal specifieke bestemmingsreserves en tot slot de reserve precariobelasting.

Allereerst maken we gebruik van het positief begrotingsaldo voor 2021. De investeringen waarvoor een klein bedrag benodigd is, dekken we uit dit positieve saldo. Daarbij gaat het om de uitvoering van de motie 'Betaalbaar, groen en passend wonen realiseren in Culemborg' en om het versterken van de sociale infrastructuur in Schoolhof. Daarnaast willen we het begrotingsaldo van 2021 gebruiken voor de investering in de uitvoering van groene projecten. We gebruiken hiermee niet het hele begrotingsaldo van 2021. Bij het opstellen van de begroting onderzoeken we of (een deel van) het resterende positieve saldo gebruikt kan worden voor het opvangen van de effecten van de coronacrisis.

Voor een aantal investeringen maken we gebruik van de ruimte die in bestemmingsreserves aanwezig is of onderzoeken we deze mogelijkheid. Zoals hierboven beschreven maken we voor de transformatie van het sociaal domein gebruik van de ruimte binnen de reserve sociaal domein. Voor de investeringen in de spoorse doorsnijding voor langzaam verkeer, onderzoeken we de mogelijkheden om deze (gedeeltelijk) te dekken uit de reserve bovenwijkse voorzieningen en vanuit de reserve grondexploitaties.

Bij de behandeling van de nota reserves en voorzieningen heeft de raad de reserve precariobelasting in stand gehouden. De reden hiervoor is dat de middelen in deze reserve indirect zijn opgebracht door alle Culemborgers en in principe weer ten goede moeten komen aan alle Culemborgers als deze middelen worden besteed. We stellen dan ook voor om de investeringen die niet gedekt kunnen worden uit het saldo voor 2021 of specifieke bestemmingsreserves te dekken uit de reserve precariobelasting. Met deze voorstellen investeren we tenslotte in de toekomstbestendigheid van onze stad, waarmee deze middelen indirect ten goede komen aan alle inwoners van Culemborg.

Door de investeringen op bovenstaande wijze te dekken, hoeven we geen gebruik te maken van onze algemene reserve. De algemene reserve blijft daarmee in stand en kan gebruikt worden voor het

afdekken van risico's, bijvoorbeeld in het sociaal domein, ontwikkelingen rondom het gemeentefonds of door de effecten van de coronacrisis.

Vervolg

Met de investeringsagenda in deze kadernota kiezen we koers voor investeringen in de toekomstbestendigheid van onze stad. We investeren in drie lijnen. Dat betekent ook dat we ervoor kiezen om minder te investeren of in te zetten op onderwerpen die niet binnen deze lijnen passen. We kunnen onze capaciteit en middelen tenslotte maar één keer inzetten.

Bij het opstellen van de begroting worden de onderwerpen uit deze investeringsagenda nader uitgewerkt. Dit kan nog leiden tot financiële aanpassingen. De genoemde bedragen zijn namelijk nog geen exacte inschattingen van de middelen die we nodig hebben om de investeringen te kunnen dekken. Richting de begroting worden deze bedragen verder aangescherpt en kiezen we verdere focus voor de investeringen vanuit onze reserves. In de begroting zullen deze investeringen en de verdere uitwerking van de bedragen expliciet inzichtelijk worden gemaakt. Bij de begrotingsbehandeling stelt de raad dan ook de uitgewerkte investeringsagenda definitief vast.

Programma Zorgzame Stad

Inleiding

Het programma zorgzame stad gaat in de kern over omzien naar elkaar en het bieden van ondersteuning aan inwoners in kwetsbare situaties in onze Culemborgse samenleving. Culemborg heeft van oudsher een rijk verenigingsleven, veel vrijwilligers en veel mooie initiatieven om elkaar te steunen. Dat is ook in deze coronaperiode weer duidelijk naar voren gekomen. Veel Culemborgers zijn voor elkaar in actie gekomen. We willen deze energie graag vasthouden! Maar er ligt ook nog steeds een belangrijke opgave om de kosten in het sociaal domein in de toom te houden. Dit wordt een steeds uitdagendere klus. De coronacrisis zal namelijk ook in het sociaal domein nadelige effecten teweeg brengen, zoals een groter beroep op ondersteuning. Binnen het programma zorgzame stad geven we prioriteit aan het versterken van het voorliggend veld, inkomensondersteuning en schuldhelpverlening en kostenbeheersing.

Omslag werkwijze

We willen de positieve effecten die we zien optreden benutten om een omslag in de werkwijze van het sociaal domein in gang te zetten. We denken hierbij aan ontwikkelingen als grotere verbinding en sociale cohesie, de bereidheid van inwoners om vrijwilligerswerk te doen en een grotere bewustwording van de eigen weerbaarheid bij een deel van onze inwoners. We hebben alle lokale denkracht en inzet nodig om meer informele en collectieve initiatieven te ontwikkelen als alternatief voor individuele en professionele ondersteuning. We zoeken naar de leemtes in het zogenaamde voorliggende veld. Daarbij willen we ook gebruik maken van ervaringsdeskundigheid en het netwerk informele zorg. Een instrument om verbeteringen in het voorliggend veld te krijgen is het heroverwegen van subsidies met behulp van het herijkte subsidiebeleid. We willen daarin structureel ruimte maken voor het Leerhuis.

Toenemende vraag

We verwachten een groter beroep op inkomensondersteuning door mensen die een plotselinge terugloop van inkomsten hebben of hun baan verliezen. Dit leidt tot meer vraag naar (bijzondere) bijstand, maar ook een groter beroep op het jeugdfonds, leergeld, voedselgroep en kleding- en speelgoedbank. We maken gebruik van een budgetcoach voor de ondersteuning van mensen die een beroep doen op inkomensondersteuning. Daarnaast blijven we daarbij inzetten op een goede samenwerking om zo veel mogelijk kinderen en volwassenen te helpen waar nodig. We hopen dat mensen bereid blijven om (meer) met elkaar te delen. Daarnaast verwachten we ook een grotere vraag om hulp bij budgetteren en het oplossen van schulden. We hopen dat inwoners eerder om hulp vragen en nog creatiever worden in het delen van materiele zaken. Dit betekent iets voor onze schuldhelpverleners, maar ook voor de formulierenbrigade, schuldhelpmaatjes en het Leerhuis. We zetten in op het structureel financieren van de budgetcoach en het verstevigen van onze voorzieningen gericht op het ondersteunen bij en leren van financiële vaardigheden. En we zetten in op een efficiënte en effectieve schuldhelpverlening, onder meer door een bredere inzet van saneringskredieten en gebruik van het landelijke schuldenknooppunt voor het uitwisselen van informatie.

We verwachten ook een groter beroep op maatwerkvoorzieningen, omdat problemen in kwetsbare gezinnen verder oplopen, meer vraag naar Wmo-begeleiding, meer opvoedproblematieken en een grotere toestroom naar de crisisdiensten. Voor de maatwerkvoorzieningen maken we gebruik van regionale samenwerking. In 2021 vindt een nieuwe ronde van de regionale inkoop- en aanbesteding plaats. Herziening van de bestaande afspraken leidt naar verwachting tot betere afspraken met zorgaanbieders en beter contractmanagement.

Veranderende wetgeving

Tot slot sorteren we nog voor op twee wettelijke veranderingen. Met ingang van 1 juli 2021 wordt

een nieuwe Wet Inburgering in werking gesteld. Het huidige stelsel staat nu teveel op zichzelf en mist een goede aansluiting met participatie en onderwijs. Dit zal leiden tot een grote stelselwijziging, met de gemeente (terug) in de hoofdrol. Het nieuwe inburgeringsstelsel beoogt, nadrukkelijk samen met andere wetgeving binnen het sociaal domein, een bijdrage te leveren aan het maatschappelijke doel van inburgering: alle inburgeringsplichtigen doen snel en volwaardig mee in de Nederlandse maatschappij, liefst via betaald werk. Hiervoor krijgen we middelen vanuit het rijk. We werken in regionaal verband samen aan de implementatie van de nieuwe Wet. Voor beschermd wonen, onderdeel van de Wmo, komt er een nieuwe verdeling van het geld. Uitgangspunt is van beschermd wonen naar bescherm thuis. Vanaf 2022 krijgt iedere gemeente een eigen budget. De verdeling van het budget naar de gemeenten is nog niet duidelijk. Dit geldt ook voor maatschappelijke opvang, maar dan per 2025. We oriënteren ons op de gevolgen van de uitstroom.

Programma Sociale Stad

Inleiding

In Culemborg zijn we samen. We zetten ons met onze inwoners, vrijwilligers, (sociale) ondernemers en andere partners in om een sociale stad te creëren. Onze ambitie is dat alle inwoners kunnen meedoen, zich kunnen ontwikkelen en gezond zijn. Ze voelen zich verbonden met hun stad en buurt. De effecten zijn heel divers: ouderen gaan veilig de straat op, jeugdigen groeien kansrijk op, we hebben veilige buurten en toegankelijke sport- en culturele voorzieningen. Ook hier verwachten we effecten als gevolg van de coronacrisis. Voor onderwijs en jeugd verwachten we toename van middelengebruik en meer sociaal-emotionele problematiek. Een grotere groep inwoners blijft mogelijk kampen met blijvende gezondheidsklachten. Een mogelijk positief effect is een groter besef van de invloed van overgewicht en diabetes op gezondheid. Hopelijk is dit een stimulans om meer te bewegen en te sporten. Binnen het programma sociale stad geven we prioriteit aan onderwijs(huisvesting), cultuur en wijkgericht werken.

Onderwijshuisvesting en verduurzaming

De gemeente heeft een zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Dat betekent dat alle scholen adequaat moeten zijn gehuisvest. Voor de periode 2020 - 2040 wordt nu geïnventariseerd hoe de gebouwen er voor staan en wanneer vervangende nieuwbouw of renovatie aan de orde is. In algemene zin heeft Culemborg een kwalitatief en kwantitatief goed gebouwenbestand. Op dit moment wordt een huisvestingsplan ontwikkeld voor het KWC. Het doel van dit plan is enerzijds het leveren van een bijdrage aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en anderzijds het ondersteunen van het onderwijsconcept. Bij dit huisvestingsplan wordt een inpassingsplan (in relatie tot bestemmingsplan) opgeleverd op basis waarvan een voorstel voor vervangende nieuwbouw kan worden opgesteld.

Een belangrijke, deels nieuwe dimensie is de opgave om gebouwen te verduurzamen. Energieneutraal en voldoen aan een goed binnenklimaat zijn daarin de kernbegrippen. Er loopt al een pilot duurzaamheid voor enkele schoolgebouwen, maar op termijn moeten alle gebouwen aan de eisen daarvoor voldoen. In 2021 willen we in ieder geval aan de slag met de Brede School Culemborg West. Naast deze technische eisen moeten gebouwen voldoen aan onderwijskundige eisen en wensen. Een onderwijshuisvestingsprogramma en de planning/prioritering gaan in overleg met de schoolbesturen vorm krijgen.

Onderwijs

De gemeente is ook actief op het gebied van onderwijsachterstandenbeleid, passend onderwijs, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, maatschappelijke stage, leerplicht en leerlingvervoer. Dat zal voor de periode 2021 en navolgend niet anders zijn. Een specifiek aandachtspunt blijft met name de aansluiting onderwijs, jeugdzorg/hulp en leerplicht. Het goed met elkaar laten samenwerken van ondersteuning binnen het onderwijs (passend onderwijs), voorliggende voorzieningen (jongerenwerk), jeugdhulp, leerplicht en RMC (regionale meld- en coördinatie voortijdig schoolverlaten) is een voortdurende opgave voor de diverse medewerkers. Deze moet worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Hierbij moeten barrières in geldstromen, maar ook in cultuur en informatiedeling worden genomen. Het doel is uiteindelijk om kinderen en jongeren goed voor te bereiden op deelname aan de samenleving en hen te faciliteren dat doel te bereiken. Onderliggende problematiek kan vaak alleen maar met elkaar aanvullende instrumenten worden aangepakt. Een bijkomend positief te noemen neveneffect van de maatregelen rondom het voorkomen van corona binnen dit kader is het ontstaan van korte lijnen tussen onderwijs en zorg. We merken op dat medewerkers van diverse partijen elkaar beter dan voorheen weten te vinden. Via de HUB Rivierenland werken we bijvoorbeeld aan het verder versterken van de relatie onderwijs en arbeidsmarkt.

Door de maatregelen rondom de coronacrisis is de verwachting dat er een grotere groep kinderen is met een onderwijsachterstand ten opzichte van hun leeftijdsgenoten. Bijvoorbeeld omdat zij thuis, anders dan op de kinderopvang of school, minder gestimuleerd worden in hun (taal)-ontwikkeling. Daarnaast zal de achterstand van kinderen die toch al niet makkelijk mee kunnen op school zijn gegroeid. Binnen het onderwijsachterstandenbeleid is hier blijvend aandacht voor. Door een nieuwe manier van werken binnen het onderwijsachterstandenbeleid - waarbij het sturen op effecten centraal staat - wordt het bestedingsplan voor 2021 expliciet samen mét partners binnen het onderwijsachterstandenbeleid vormgegeven. Onderwijs en de voorschoolse opvangpartijen spelen hierbinnen een belangrijke rol.

Cultuur

Dit jaar wordt er gewerkt aan de herijking van de cultuurvisie uit 2014. Deze nieuwe cultuurvisie is naar verwachting eind 2020 af. Naar aanleiding van alle gesprekken die er gevoerd zijn in de stad over de stand van zaken komt duidelijk naar voren dat er grote behoefte is aan meer samenwerking, betere communicatie en meer vooruitdenken in gezamenlijkheid. Een cultuurmakelaar, die de verbindende schakel kan zijn tussen alle partijen, zou een optie kunnen zijn. Ook zou de cultuurvisie aanleiding kunnen vormen om de opdracht aan het Cultuurfonds Culemborg aan te passen. De Coronacrisis zorgt momenteel voor grote onzekerheden in het hele culturele veld. Het is op dit moment nog niet te voorspellen wat de gevolgen voor het culturele leven in Culemborg zijn en hoe we instellingen en evenementen in stand kunnen houden.

Wijkgericht werken

Culemborg kent een lange traditie van wijkgericht werken. Wijkgericht werken is een aanpak waarbij maatschappelijke partners en inwoners samen optrekken en activiteiten ontplooiën om de leefbaarheid te verbeteren. In een voortdurend veranderende samenleving is het nodig de wijkgerichte aanpak tegen het licht te houden en te actualiseren.

Sociale weerbaarheid

Tegelijkertijd wordt onze samenleving steeds complexer. Veel mensen raken de weg kwijt met alle regels, protocollen en afspraken. Mensen en gezinnen komen steeds vaker in de problemen. Deze ontwikkeling brengt risico's met zich mee, zowel op het gebied van zorg en welzijn als op het gebied van veiligheid. Denk aan personen met verward gedrag die (woon)overlast veroorzaken, jongeren die afglijden richting criminaliteit, of gezinnen met multi-problematiek, die door de bomen het bos niet meer zien. Om risico's op het gebied van veiligheid te voorkomen zijn preventie en actieve signalering cruciaal. Samenwerking tussen professionals van de domeinen zorg en veiligheid is noodzakelijk, evenals een goede aansluiting op het wijkgericht werken. De resultaten en ervaringen van de gezamenlijke leertuin informatiedeling en gegevensuitwisseling leidt in 2021 tot vastlegging van hernieuwde samenwerkingsafspraken.

Programma Groene Stad

Het programma Groene Stad richt zich volledig op het thema duurzaamheid en groen.

Energietransitie

Culemborg wil in 2040 energieneutraal zijn. Dat wil zeggen dat we evenveel energie opwekken op eigen grondgebied als dat we gebruiken. Dat vraagt samenwerking met inwoners, bedrijven en organisaties. Verduurzaming moet financieel haalbaar zijn voor iedereen en niet leiden tot ongelijkheid. In de zomer van 2021 bieden we ons Regionale bod voor het klimaatakkoord aan bij het rijk. Dat doen we met onze Regionale Energiestrategie (RES). Met de RES zetten we in op 2 doelstellingen voor de Regio Rivierenland:

- het vergroten van het aandeel duurzaam opgewekte elektriciteit met zon en wind;
- het inventariseren van warmtebronnen die kunnen dienen om de overschakeling naar een aardgasvrije gebouwde omgeving te realiseren.

Het Culemborgse project Windwinning levert een flinke bijdrage aan de eerste doelstelling. In de periode tot het bod zullen, als voorbereiding voor het definitieve bod, nog meer initiatieven worden onderzocht. Daarbij wordt voor de duurzame opwekking van elektriciteit vooral gekeken naar grootschalige zonnevelden op daken en in het buitengebied.

Bij het werken aan onze doelstelling om energieneutraal te worden nemen we ook afscheid van het aardgas als brandstof voor het verwarmen van onze woningen. Met het opstellen van onze transitievisie warmte geven we invulling aan de tweede doelstelling van de RES. De gemeente faciliteert, samen met Vrijstad Energie, voor de wijken Lanxmeer en Voorkoop een proces om te komen tot een buurt- warmteplan. Bij het maken van zo'n warmteplan is het belangrijk dat bewoners actief betrokken zijn. De veranderingen zal grote impact hebben, ook achter de voordeur. Afhankelijk van de inbreng, draagkracht en behoefte van de bewoners heeft de gemeente een trekkende of meer faciliterende rol. In de wijk Lanxmeer hebben bewoners hun eigen warmte-transitieplan opgesteld. In Voorkoop proberen we samen met de bewoners en Kleurrijk Wonen een subsidie te krijgen voor een onderzoek naar mogelijke warmtebronnen. Het proces en de contacten lopen met name via avondbijeenkomsten voor de buurt. Uiteindelijk zullen we deels op huishoudensniveau aan het werk moeten. Daarbij ondersteunen we vooral onze inwoners en ondernemers die het nodig hebben. Hierin komen ook allerlei andere onderwerpen aan de orde. Met een substantiële investering van de gemeente kunnen we dit proces verder doorzetten, wijk voor wijk.

De energietransitie is een enorme opgave om de stad toekomstbestendig te maken. Het is een opgave waar we als Culemborg voor staan en die we als gemeente zeker niet alleen kunnen uitvoeren, maar waarbij alle partners en inwoners en bedrijven in de stad nodig zijn en hun aandeel moeten leveren. De twee grootste ontwikkelingen zijn hierboven genoemd. Zij zijn onderdeel van het totaalpakket van onderwerpen waar de gemeente aan werkt, gegroepeerd langs 5 sporen:

1. Energiebesparing
2. Energieneutrale en gasloze nieuwbouw
3. Nul-op-de-meter en gasloze renovatie gebouwde omgeving
4. Duurzame mobiliteit
5. Duurzame energie opwekken

Energiebesparing en gasloze renovatie van de gebouwde omgeving zijn doelstellingen voor alle gebouwen in de stad. Het grootste deel van die gebouwen is van particuliere eigenaren. De gemeente is zelf ook eigenaar van een aantal gebouwen en voorzieningen: ons eigen vastgoed. Ook hebben we een rol als juridisch eigenaar in onze onderwijsgebouwen. Naast dat we daarin een

eigenstandige verantwoordelijkheid hebben, heeft de gemeente ook een voorbeeldfunctie. Het inzetten op verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed dient dus meerdere doelen.

In een groot aantal van deze gebouwen is een substantiële investering nodig om de eerder genoemde doelstelling (energieneutraal in 2040) te halen. In 2012 heeft de gemeenteraad besloten om haar reserves voor investeringen per onderwerp op te heffen, met als doel daarmee iedere investering af te kunnen wegen tegen andere wensen die nodig zijn voor de stad. Dat heeft echter als nadeel dat ook vervanging of grootschalige renovatie van (technisch en/of economisch) afgeschreven gebouwen afgewogen moet worden tegen andere wensen in de begroting, ook als er nauwelijks ruimte in die begroting is. Op het moment dat de gemeente voor dergelijke grote opgave staat als nu met de energietransitie, zou een investeringsreserve veel op kunnen lossen. Met het opnemen van een budget hiervoor in de investeringsagenda, kunnen we een substantiële slag slaan in de verduurzaming van het gemeentelijke vastgoed en een volgende stap zetten van plan naar uitvoering. Daarmee maken we ons vastgoed toekomstbestendig en zetten we onze gemeentelijke eigendommen in om onze eigen voorbeeldfunctie te vervullen.

Klimaatadaptatie

Culemborg wil ook voorbereid zijn op de gevolgen van de klimaatverandering, zoals wateroverlast, droogte en hittestress. Voor de weerbaarheid van onze stad is het groen en de ruimte in de stad heel belangrijk. Een versteende en dicht bebouwde omgeving is gevoeliger voor hittestress. Groen zorgt voor vocht, voor schaduw en dus verkoeling. Op een stenig oppervlak wordt water niet opgenomen en moet dus in één keer afgevoerd worden. Groen zorgt er dus ook voor dat ons watersysteem meer tijd heeft om grote regenval op te vangen.

Groen en biodiversiteit

Culemborg is een complete stad in het groen. Het buitengebied is prachtig, met de Nieuwe Hollandse Waterlinie in haar bijzondere forten en werken als cultureel erfgoed. De ligging van Culemborg aan de Lek en in de Uiterwaarden zorgt ervoor dat groen en water ook heel direct beleefd kunnen worden. Er wordt gewandeld, gefietst, gevaren, gevist en gezwommen. Maar ook binnen de stad heeft Culemborg een stevige groenstructuur. Met onder andere stadsboerderij Caetshage, de parkstrook, de grote groene strook bij de Volkstuinen en de parken in Parijsch is groen voor iedere bewoner dichtbij. Karakteristieke bomenrijen vormen routes waar mensen schaduwrijk en prettig kunnen fietsen en wandelen, en zijn beeldbepalend voor Culemborg.

Datzelfde groen is ook van belang vanwege de positieve effecten op biodiversiteit. Met het groenbeleidsplan en speelruimteplan wordt richting gegeven aan de toekomst van spelen en groen in Culemborg. Afhankelijk van het beschikbare budget kan hier een impuls aan worden gegeven door één of meer projecten van deze plannen uit te voeren.

Programma Leefbare Stad

Stadsvisie

De stadsvisie geeft de gemeente een helder en gezamenlijk doel om naar toe te werken. Ze geeft richting bij onze keuzes en een kader bij nieuwe ontwikkelingen die we inzetten. 'Nederland in het klein', 'Proeftuin' en 'meervoudig duurzaam' zijn vertaald naar concretere uitgangspunten en/of kaders. In 2021 werken we eraan die stadsvisie uit te rollen. Dat doen we vooral door de dingen die we doen te toetsen aan de stadsvisie.

Omgevingswet

Ondanks dat de invoering van de omgevingswet is uitgesteld, gaan we verder met het voorbereiden van de invoering van de omgevingswet. Werkprocessen worden uitgewerkt en uitgedacht, systemen ingericht en gevuld, en de basis voor omgevingsplannen wordt voorbereid. Ook wordt er volop geleerd en geëxperimenteerd. Dit sluit direct aan bij het democratisch akkoord, waar we in 2021 aan verder werken. Dit doen we aan de hand van de uitgangspunten die door de raad in 2020 worden vastgesteld. Daarbij maken we gebruik van de kennis van de VNG en het Ministerie van BZK, via het programma Democratie in Actie."

Regionale samenwerking

Vanuit de stadsvisie en het bestuurskrachtonderzoek ligt er een samenwerkingsambitie met de gemeente Utrecht. Deze wordt in 2021 verder vormgegeven, waarbij we in eerste instantie inzetten op de (spoor)verbinding en de ontwikkeling van de stationsomgeving. De samenwerking met Utrecht is aanvullend op de regionale samenwerking in de Regio Rivierenland. Voor dit moment richt die samenwerking zich vooral op wonen en verkeer (verbindingen). Op het terrein van het sociaal domein, onderwijs en de uitvoering van gemeentelijke taken (afval, vergunningen, belastingen en archief) blijven we duidelijk gericht op de Regio Rivierenland. Dat geldt ook voor gezamenlijk beleid zoals op het gebied van duurzaamheid en toerisme. Met de Regiodeal kunnen we ook in deze samenwerking investeren.

Sociale weerbaarheid

Samen met onze bewoners werken we aan de leefbaarheid en veiligheid in de buurten en wijken. Dat doen we samen in de wijkteams voor de bestaande omgeving. Met het wijkgericht werken wordt er altijd vanuit verschillende hoeken naar de leefbaarheid in een buurt gekeken. Wanneer de leefbaarheid in een buurt echt onder druk staat, en er te veel veiligheidsvraagstukken spelen, dan wordt er met alle partners, een expliciete integrale aanpak ingezet. Rondom de Schoolhof wordt een pilot gedaan met deze integrale wijkaanpak. Met deze aanpak willen we ook jongeren perspectieven bieden bij het opgroeien in Culemborg. Door de coronacrisis zien we dat de overlast in bepaalde wijken en buurten toeneemt. Ook hiervoor is de integrale en gebiedsgerichte aanpak van groot belang.

Veiligheid

Voor het werken aan de veiligheid gebruiken we de kadernota veiligheid als leidraad. Daarbij besteden in 2021 onverminderd met onze partners aan de onderwerpen ondermijning, cybercrime en verkeersveiligheid. Ook is beïnvloeding van de veiligheid(sbeleving) als het gaat om overlast op de aspecten alcohol en drugs, verwarde personen en jeugd een belangrijk aandachtspunt. Deze drie thema's zijn als prioriteit opgenomen in de kadernota veiligheid. Het aantal prioriteiten is beperkt zodat op die punten echt het verschil gemaakt kan worden. Vanzelfsprekend krijgen de reguliere, doorlopende taken de aandacht die nodig is om ze goed uit te voeren.

De impact van het coronavirus op onze gemeenschap en manier van samenleven is groot. Bij het schrijven van de kadernota weten we nog niet of in 2021 nog steeds maatregelen nodig zijn. Maar we weten al wel dat de effecten van de crisis ook in 2021 nog aandacht zal vragen. Inwoners,

ondernemers, verenigingen en maatschappelijke en culturele instellingen zullen mogelijk nog ondersteuning nodig hebben. In de afgelopen decennia hebben we geen GRIP-situatie van zo lange duur en op zo grote schaal meegemaakt. Daarmee wordt de kracht van onze crisisorganisatie duidelijk zichtbaar, maar zien we ook waar we deze nog kunnen versterken om de crisisorganisatie nog verder te ontwikkelen.

Verduurzaming vastgoed

Gecombineerd met de verduurzaming van ons vastgoed vraagt het meerjarenonderhoudsplan voor ons vastgoed (inclusief de monumenten in ons eigendom) ook extra aandacht. Voor een deel van ons vastgoed komen grote vervangingen in beeld (bv. het dak van het stadskantoor en de Triosingel). Daarnaast vraagt het zwembad over negen jaar om investeringen in groot onderhoud. Wanneer we dergelijke vervangingen ook willen aangrijpen om de duurzaamheid van de gebouwen te verhogen, vraagt dat een financiële impuls die niet past bij onze huidige budgetten. In de tweede helft van 2020 komt het college met een voorstel hoe deze twee opgaven gezamenlijk aangepakt kunnen worden. Daarvoor zal zeker een financiële impuls vanuit de investeringsagenda nodig zijn.

Wonen en werken

De fysieke druk op Culemborg is groot. Veel jonge mensen zoeken een betaalbaar huis in Culemborg, senioren zoeken een levensloopbestendige, kleinere woning op een mooie plek in hun vertrouwde omgeving. De goede verbinding met Utrecht maakt dat er ook woningzoekenden uit Utrecht de Culemborgse markt betreden. Ook klimaatadaptatie en de energietransitie vragen om ruimte. De ruimte in Culemborg is beperkt, en dit vraagt om keuzes bij iedere ontwikkeling. Met de stadsvisie als ambitie zal in 2021 ook de omgevingsvisie verder worden uitgewerkt, zodat dit een breder kader biedt voor alle ontwikkelingen in de stad.

We zetten in op het toevoegen van woningen om de druk op de woningmarkt zo veel mogelijk te verlichten. Daarbij is het vooral van belang dat Culemborg haar identiteit, haar DNA, behoudt: een complete stad in het groen. Meervoudig duurzaam, Nederland in het klein, met ruimte voor proeftuin-experimenten.

De verschillende ontwikkelingen in de stationsomgeving bieden kansen voor een toekomstbestendig Culemborg. De Gelderlandfabriek, Gaasbeek & van Tiel en de Boerderij zetten de toon voor de sfeer van creativiteit, innovatie en de maakindustrie die past bij onze historische basis in de meubelindustrie. We werken aan verschillende ontwikkelingen in de stationsomgeving waarin de bedrijvigheid waar mogelijk wordt aangevuld met woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens. Daarbij is extra aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daarmee willen we een stationsomgeving ontwikkelen die de regionale positie van Culemborg versterkt, het verbindingspunt is tussen (een deel van) de regio Rivierenland en Utrecht, en de entree van Culemborg. Vanuit de stationsomgeving is de verbinding naar de binnenstad logisch en aantrekkelijk. In de spoorzone West zal de Albert Heijn gerealiseerd worden, aan de Oostzijde wordt gewerkt aan het zichtbaar maken van de Houtvijver met een ontwikkeling van woningen.

Een belangrijk element in de spoorzone is ook de ambitie om een langzaam-verkeerstunnel te realiseren. Gecombineerd met de Vianense Poort wordt het fietsverkeer tussen Oost en West op een soepele, veilige manier gefaciliteerd. Met een bijdrage uit het investeringsbudget kunnen deze lang gewenste onderzoeken een impuls krijgen en komt realisatie in zicht. Deze projecten passen in het uitvoeringsplan voor het GVVP.

Met het nieuwe speelruimtebeleid geven we richting aan de manier waarop we als gemeente spelen willen bevorderen en stimuleren. Afhankelijk van de het beschikbare budget (besluitvorming bij de begroting) kunnen we mogelijk een aantal verouderde speelplekken herinrichten met de betrokken kinderen / jeugd uit de buurt.

Programma Ondernemende Stad

Bij onze stadsvisie past ondernemerschap. Culemborg is een ondernemende stad. Met een aantrekkelijk en goed lopend bedrijventerrein, actieve wijkwinkelcentra en een actieve binnenstad. In Culemborg wonen en werken veel ZZP-ers. Ook hebben we sociaal- en cultureel ondernemers die bijzondere ondernemingen laten bloeien in Culemborg. Door verbinding met die ondernemers en tussen ondernemers kan dat ondernemerschap voor heel Culemborg tot bloei komen.

De kerken in onze binnenstad zijn beeldbepalend. De torens horen in het beschermd stadsgezicht en de toren van de Grote Barbarakerk is zelfs in eigendom van de gemeente. Verschillende kerken hebben niet voldoende draagkracht om hun kerk alleen in stand te houden. In de kerkvisie wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn. Ook op dit gebied ontstaan samenwerkingsverbanden die eerder niet mogelijk waren. Zo kunnen mogelijk een aantal kerken ook als kerk in stand blijven. Voor de andere kerken worden alternatieven gezocht, passend bij het gebouw en bij Culemborg.

Thema sociale weerbaarheid

De ondernemers van Culemborg zijn hard geraakt door de maatregelen voor de coronacrisis. Binnenstads- ondernemers, horeca, persoonlijke dienstverleners en onze maatschappelijke en culturele ondernemers kunnen wekenlang maar zeer beperkt – of zelfs geen - klanten ontvangen. Ook op het bedrijventerrein zijn bedrijven die hun productie hebben moeten beperken. De gemeente ondersteunt hen zo goed mogelijk om weer met een basis te kunnen starten als de maatregelen versoepelen.

Naast de noodzakelijke ondersteuning zetten we ook erop in om de weerbaarheid van onze ondernemende stad te vergroten en ons te richten op de toekomst.

Thema Wonen en werken

Met de samenwerking in de binnenstad van de zogenaamde ‘gouden driehoek’ van ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente onder de noemer ‘de nieuwe winkelstraat’ is de afgelopen jaren een basis gebouwd die klaar is voor een herstart na de coronacrisis. Daar hoort wel een stevige financiële impuls bij. Met een stevige investering van de gemeente kan mogelijk ook weer in cofinanciering gezocht worden naar aanvullende middelen.

Belangrijke onderdelen en wensen voor een investering in de binnenstad zijn onder andere:

- Het inzetten op een campagne voor de branding van de binnenstad, waarin het concept ‘story en shop’ en serieuze plek krijgt;
- Het verbeteren van de entrees naar de binnenstad, gastvrij en met de historische stad als onderlegger en de herinrichting van de markt gericht op horeca als trekpleister;
- Het toevoegen van groen ten behoeve van klimaatadaptatie en biodiversiteit;
- De Culemborgse cultuur als smeerolie: er is bijvoorbeeld het idee van een muurschilderingenplan, en voor kunst in de vierheemskinderenstraat;
- Een langduriger inzet van de regisseur binnenstad.

Zowel voor de binnenstad als voor ons bedrijventerrein is het van belang dat het actieve en gerichte bedrijven worden geworven die passen bij Culemborg, die werkgelegenheid bieden en ons DNA en onze economie versterken. Een zogenaamde matchmaker die ondernemers werft voor specifieke panden of locaties kan onze economie enorm stimuleren.

Bedrijfsvoering

Als gemeente leveren wij dienstverlening op een enorme hoeveelheid verschillende terreinen. Onze diensten lopen uiteen van het leveren van zorg, tot het bijhouden van de straatverlichting en het aanleggen van wegen. Voor de levering van al deze diensten, is het van belang dat de bedrijfsvoering op orde is en bijdraagt aan de realisering van de maatschappelijke doelen van de gemeente Culemborg.

Om de organisatie zo goed mogelijk te faciliteren, we willen ons werk zo efficiënt als mogelijk doen, met de juiste informatie en voorzieningen. De gemeente werkt hierbij op een eigentijdse manier voor en met haar inwoners en partners. Medewerkers werken er graag. De gemeente is transparant, en veilig als het gaat om persoonsgegevens en vertrouwelijke informatie. Een deel van die taken wordt uitgevoerd in de Bedrijfsvoering organisatie West Betuwe (BWB).

Op het vlak van dienstverlening maken wij het verschil in onze persoonlijke dienstverlening. Onze ambities zijn daarin:

- Wij zijn geïnteresseerd in waar onze inwoners tegenaan lopen
- Wij laten ons gezicht zien en zijn betrokkenen in de samenleving
- Zowel digitaal als in het gemeentehuis is onze dienstverlening persoonlijk
- Onze dienstverlening is proactief

Met de volgende ontwikkelingen moet rekening worden gehouden vanaf 2021.

Continu verbeteren in de bedrijfsvoering

De gemeente Culemborg wil continu verbeteren in haar bedrijfsvoering binnen financiën, business control, personeel en organisatie, informatievoorzieningen en facilitaire aangelegenheden. We streven naar meer samenwerking, meer uniformiteit, minder lasten, meer vereenvoudiging en heldere regels.

Rechtmatigheidsverantwoording college

Over het boekjaar 2021 gaat het college voor het eerst zelf, bij het opstellen van de jaarstukken, een standpunt innemen over de financiële rechtmatigheid. Tot op heden deed de accountant dat steeds na de controle van de jaarrekening. Deze wijziging komt voort uit een van de adviezen van de commissie Depla uit 2014. Het doel hiervan is om de verantwoordelijkheid van het college voor de rechtmatigheid te verstevigen door meer focus te leggen bij het sturen op de kwaliteit van de processen, en minder op het bijbenen van het proces van de accountantscontrole. De rechtmatigheidsverantwoording past ook beter bij het uitgangspunt dat het college verantwoording aflegt aan de raad, en dat de accountant de aangeboden verantwoording in opdracht van de raad controleert. De accountant toetst in de nieuwe situatie namelijk vooral of het standpunt van het college over de rechtmatigheid goed is onderbouwd en of het een getrouwe weergave is van de werkelijkheid.

Voor de rechtmatigheidsverantwoording moet in de beginperiode (2020-2021-2022) op een aantal onderdelen extra worden ingezet. De rechtmatigheidsverantwoording is daarom een belangrijke pijler in het plan van aanpak voor het continu verbeteren van de bedrijfsvoering. De financiële beheersing van de belangrijkste processen moet worden aangepakt, procesbeschrijvingen worden opgesteld en de interne controles moeten worden aangepast. Het inregelen van deze nieuwe werkwijze vergt daarom goede afstemming met de (nieuwe) accountant en met onze partners binnen de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe. BWB voert namelijk een aantal financieel belangrijke processen voor ons uit, en onze interne controles.

De voorbereidingen voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn inmiddels gestart. In 2020 verwachten we de vijf voor de financiële rechtmatigheid meest belangrijke processen te kunnen herijken en de werkwijze m.b.t. de interne controles aan te kunnen passen. In 2021 zullen nog meer processen volgen, en wordt de werkwijze in de praktijk getest. Er zijn nog wel onduidelijkheden over welke eisen straks aan de rechtmatigheidsverantwoording zullen worden gesteld. We volgen de ontwikkelingen nauwgezet en sluiten waar mogelijk aan bij de landelijke richtlijnen van o.a. de commissie BBV.

Personeel en organisatie door ontwikkelen

Vanaf 2019 is gestart met de uitvoering van het strategisch plan 'hart voor de organisatie' met een nieuwe managementteam waarbij een nieuwe teamstructuur en ontwikkelopgaven zijn geformuleerd. Er zijn teamplannen en capaciteitsplanningen gemaakt om op basis daarvan de sturing van de organisatie te verbeteren en ook de bestuurlijke planning robuuster te maken. We blijven investeren in het projectmatig werken en zijn gestart met de ontwikkelingen van de teams. Daarnaast zal ook het huidige HRM instrumentarium worden vernieuwd, zodat deze ook aansluit en bijdraagt aan de toekomstige behoeften voor de organisatie op personeelsgebied.

Doorgaan met modernisering informatievoorzieningen

In 2021 werken we in ons nieuwe zaaksysteem Djuma. Daarnaast wordt gewerkt aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en wordt de implementatie van de Basisregistratie Ondergrond (BRO) in de organisatie voorbereid. Op het gebied van informatieveiligheid wordt geïnvesteerd in werkwijze en systemen om te kunnen voldoen aan de nieuwe Baseline Informatieveiligheid Overheid.

Om te voldoen aan de rechtmatigheidsverklaring 2021 zal er een contractbeheersysteem en een inhuurregister worden geïmplementeerd. Daarnaast zijn we met de gemeente Tiel en West-Betuwe in de verkennende fase om een gezamenlijk data-warehouse en dashboard te ontwikkelen met inhoudelijke en financiële indicatoren voor WMO/Jeugd. Het dashboard en het data-warehouse gaat helpen met de inhoudelijke sturing op dit domein en helpen grip te houden op kosten.

Kaders voor de begroting 2021-2024

Op basis van deze kadernota wordt een meerjarenbegroting 2021-2024 opgemaakt en aan de raad voorgelegd. Daarnaast zijn er de zogenaamde algemene (financiële) ontwikkelingen die van invloed zijn op het voorbereiden van de begroting. Hieronder volgen de belangrijkste ontwikkelingen.

Gemeentefonds

Uitgangspunt voor het opstellen van de meerjarenbegroting is de meicirculaire, zoals die in het jaar voorafgaand aan het eerste begrotingsjaar wordt uitgebracht. In de meicirculaire geeft de Rijksoverheid een overzicht van de ontwikkeling van het gemeentefonds, de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente. Het gebruiken van de meicirculaire voor het opstellen van de begroting, is in overeenstemming met het beleid van de provincie.

Op basis van de septembercirculaire (en wanneer zich dat voordoet ook de decembercirculaire) wordt de begroting bij de voorjaarsrapportage bijgesteld. Voor de begroting 2020-2023 heeft dit bij de voorjaarsrapportage 2020 geresulteerd in een positieve en structurele bijstelling van afgerond € 525.000. Dit voordeel is daarmee verwerkt in de huidige prognoses.

Bij de meicirculaire 2019 zijn extra middelen toegekend voor de uitvoering van de taken in het sociaal domein en voornamelijk voor de sterk gestegen kosten van de jeugdzorg. Het kabinet heeft deze middelen alleen maar aan het gemeentefonds toegevoegd voor de jaren 2019 tot en met 2021. Een eventuele structurele ophoging van het gemeentefonds voor de daaropvolgende jaren is doorgeschoven naar de nieuwe regeerperiode vanaf 2021. Voor onze gemeente gaat dat om een bedrag van € 488.000 per jaar. Het is de verwachting dat het Rijk ook na 2021 deze middelen zal continueren. De Rijksoverheid heeft dan ook aangegeven dat de extra bijdrage al opgenomen mag worden in de begroting na 2021, ook al is hier nog niet formeel over besloten. In het kader van de door te voeren bezuinigingen stellen wij u dan ook voor om rekening te houden met het doortrekken van deze bijdrage. Dit is in overeenstemming met het beleid van de provincie indien wij ook voor een voldoende achtervang zorgen, zolang er geen feitelijke bijstelling van het gemeentefonds heeft plaatsgevonden. Concreet betekent dit dat wij voor de begrotingsjaren 2022 en volgende (dus nu 3 jaren) in de vrije reserves een bedrag van afgerond € 1.470.000 moeten blokkeren voor de eventuele dekking zolang niet duidelijk is of het rijk met deze middelen over de brug komt.

Herverdeling gemeentefonds

Het grootste deel van de inkomsten van de gemeente komt uit het gemeentefonds. Op een begroting van ruim € 81 miljoen omvat de algemene uitkering uit het gemeentefonds ruim € 45 miljoen en dat is dus ruim 55% van onze inkomsten. De hele verdeelsystematiek van het gemeentefonds wordt op dit moment herzien. Dit is vooral in gang gezet vanwege de enorme toename van het aantal verdeelmaatstaven (en de daardoor ontstane ondoorzichtigheid van de systematiek) en om te beoordelen in welke mate de huidige verdeling, inclusief de middelen voor het sociaal domein, wel aansluiten bij de feitelijke behoeften van de verschillende gemeenten. De verwachting was dat in het voorjaar 2020 de resultaten beschikbaar zouden komen, de definitieve keuzes zouden worden gemaakt en dat de nieuwe verdeling in de meicirculaire 2020 kon worden gepresenteerd.

Op dit moment is duidelijk dat dit tempo niet gehaald gaat worden door de Rijksoverheid. De provincie gaat er op dit moment vanuit dat de wijzigingen eind 2021 duidelijk zullen worden en vanaf 2022 in zullen gaan. Het is daarbij de grote vraag of deze herverdeling voor ons positief zal uitpakken.

De eerste signalen, die dit voorjaar kwamen, waren niet erg positief. Er zou vooral een verschuiving van middelen plaatsvinden van de kleine naar de grote gemeenten en van gemeenten in het oosten naar de gemeenten in het westen van het land. Mede op basis van deze eerste uitkomsten is de herverdeling van het gemeentefonds tot nader orde uitgesteld.

Loon- en prijsontwikkelingen

Bij het opstellen van een begroting voor een komende periode is het zaak om ook rekening te houden met de te verwachten ontwikkeling van de lonen en de prijzen. Over het algemeen zullen deze een stijgende tendens vertonen. Dat betekent dat we rekening moeten houden met hogere kosten voor het uitvoeren van dezelfde activiteiten.

Dit betekent dat wij bij het opmaken van de begroting 2021 rekening moeten houden met te verwachten loon- en prijsstijgingen. Alleen op die manier wordt voorkomen dat via een kaasschaafmethode alle budgetten en dus alle activiteiten worden uitgeknepen en wordt voldaan aan de eis van een realistische begroting. De percentages zullen pas op een later tijdstip reëel bepaald kunnen worden en daarvoor zal ook gebruik gemaakt worden van de verwachtingen van het rijk dienaangaande. Via het gemeentefonds worden we ook – in elk geval deels – gecompenseerd voor deze ontwikkelingen.

Loonontwikkeling

De cao-gemeenten heeft een looptijd tot 1 januari 2021. In de laatste cao zijn loonafspraken gemaakt waarbij er ook in 2020 nog salarisverhogingen plaatsvinden (per 1 januari 2020: 1%, per 1 juli 2020: 1% en per 1 oktober: 1%). De structurele doorwerking van deze verhogingen naar 2021 en volgende jaren is in het meerjarenperspectief verwerkt.

Of en met welk percentage de lonen via een nieuw vast te stellen cao in 2021 gaan stijgen, is nu niet bekend en mede vanwege allerlei ontwikkelingen rondom het coronavirus uitermate onzeker. Het kan op dit moment allerlei kanten op gaan en het is te vroeg om daar nu een inschatting voor te maken. Bij het opstellen van de begroting 2021-2024 in deze zomer hopen wij wat meer duidelijkheid te hebben, zodat we dan wel een redelijke inschatting kunnen doen.

Prijsontwikkeling

In de meerjarenbegroting is geen prijsstijging verwerkt voor de jaren vanaf 2021. Ook daarvoor geldt hetzelfde als voor de lonen. In basis gaan we rekening houden met een redelijk te verwachten prijsstijging om dezelfde activiteiten te kunnen blijven uitvoeren. Op dit moment is het uitermate onduidelijk met welk percentage het redelijk is om rekening te houden. Ook dit zullen we bij het opmaken van de begroting proberen op een redelijke manier in te schatten.

Compensatie vanuit het Rijk

In de uitkeringen van het Rijk (waarvan de belangrijkste het gemeentefonds) wordt rekening gehouden met de loon- en prijsontwikkelingen, zoals het Rijk die verwacht en verwerkt. Er is geen directe koppeling tussen de stijging van de cao voor gemeenten en een hogere stijging van het gemeentefonds.

Bijdragen gemeenschappelijke regelingen

Een deel van onze taken hebben wij ondergebracht bij gemeenschappelijke regelingen. Ook deze regelingen hebben te maken met loon- en prijsontwikkelingen. Om dezelfde activiteiten voor ons te kunnen uitvoeren zullen zij normaliter een hogere bijdrage van ons vragen. De bijdragen die wij in onze begroting opnemen moet aansluiten bij de begroting van de gemeenschappelijke regeling. Dat betekent dat wij bij de beoordeling van de ingediende begrotingen alert moeten zijn op de inschattingen die zij op dit punt maken en waar nodig moeten we daarop reageren.

De gemeenschappelijke regelingen hebben recentelijk hun concept begroting ingediend voor een gemeentelijke zienswijze. Deze begrotingen laten een wisselend beeld zien. Enkele gemeenschappelijke regelingen informeerden de gemeenten door middel van hun kaderbrief of conceptbegroting dat de gemeentelijke bijdragen vanaf 2021 gaat worden verhoogd met een percentage van 1 tot 4%, mede door de loon- en prijsontwikkelingen. Andere GR'en laten juist een daling van de begroting zien. Omdat de gemeentelijke bijdragen door deze gemeenschappelijke regelingen nog niet zijn vastgesteld, kunnen de exacte kosten nog niet worden doorgerekend.. We zullen de vastgestelde gemeentelijke bijdragen verwerken in de begroting 2021-2024. In de zienswijzen op de begrotingen van onze gemeenschappelijke regelingen spreken wij in ieder geval uit

dat we van onze samenwerkingsverbanden verwachten dat ze ons meehelpen in deze periode waarin onze gemeente moet bezuinigen en dus kritisch naar de eigen uitgaven kijken.

Areaaluitbreidingen

In de huidige meerjarenbegroting is een gelijkblijvende stelpost (van circa € 100.000) opgenomen voor areaaluitbreidingen als gevolg van nieuwbouw. Deze areaaluitbreidingen leiden tot nieuwe wegen en nieuwe gebieden waar plantsoenen, etc. moeten worden onderhouden. Op basis van de verwachte uitbreidingen wordt ook deze stelpost meerjarig bijgesteld. Het effect van deze bijstelling wordt in de meerjarenbegroting verwerkt.

Gemeentelijke belastingen en heffingen

Gemeentelijke belastingen volgen normaliter de loon- en prijsontwikkelingen, zodat wij daarmee ook de balans in onze begroting in stand houden. Voor de gemeentelijke heffingen is merendeel het uitgangspunt dat wij een kostendekkend tarief hanteren en dat de loon- en prijsontwikkeling daarmee direct in het nieuwe tarief wordt verwerkt.

Voor de volgende belastingen hebben we specifieke afspraken. Definitieve besluitvorming over de belastingtarieven vindt plaats bij de vaststelling van de belastingverordeningen door de raad in december.

Onroerende zaakbelastingen

In het kader van het in evenwicht brengen van inkomsten en uitgaven is gerekend met een stijging van de opbrengsten met ingang van 2021 met € 1.000.000, hetgeen overeenkomt met een tariefstijging van 16%. Wij stellen voor om daarboven niet ook nog een verhoging voor loon- en prijsstijging mee te nemen.

Toeristenbelasting

Eens in de 5 jaar worden de tarieven bijgesteld op basis van de werkelijke en te verwachten loon- en prijsontwikkelingen. In 2021 zal om die reden rekening worden gehouden met een bijstelling.

Bouwleges

De bouwleges worden naar een kostendekkend niveau gebracht. De totale legesopbrengst kan echter fluctueren afhankelijk van het aantal verleende vergunningen en van de waarde van de vergunde activiteiten. Bij de bouwleges gaat het om een geraamd opbrengstbedrag van € 150.000 vanaf 2021 met daarna structureel voortzetting.

Financiering(rente)

Onze investeringen worden veelal gefinancierd met vreemd geld. In eerste instantie maken we gebruik van korte financiering (met een maximale termijn van 1 jaar), omdat deze financieringsvorm de minste rentelasten met zich meebrengt. Indien nodig sluiten we langlopende (dus met een looptijd langer dan 1 jaar) leningen af. In onze meerjarenbegroting hebben wij geen rekening gehouden met een toename van rentelasten voor langlopende leningen, omdat wij geen nieuwe leningen afsluiten. Voor de rente over de korte financiering is geen budget geraamd. Dit laatste omdat deze rente zich op dit moment op of onder nul bevindt.

Afhankelijk van het investeringsvolume voor de komende jaren, wat onder meer afhankelijk is van de uitvoering van de investeringsagenda, zal ook beoordeeld moeten worden in welke mate wij toch een beroep moeten doen op langlopende leningen en daarbij zal meteen ook een verwachting voor de te betalen rente moeten worden meegenomen. De rente is nu historisch laag. Dat geldt zowel voor de korte financiering, als de langlopende financiering. Vanwege de coronacrisis lijkt het erop dat de rente voor de langere financiering omhoog zal gaan. Bij het opstellen van de begroting voor 2021 zal hiervoor een nieuwe inschatting worden gemaakt en in de ramingen worden verwerkt.

De doorbelasting van rente aan investeringen en de grondexploitatie is afhankelijk van de werkelijke rentelasten en de percentages worden op basis van de daarvoor opgestelde regels bepaald. De

spelregels hiervoor staan in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV).

Stelposten en onvoorzien

In de meerjarenbegroting worden alleen stelposten opgenomen voor die activiteiten waarvan nog niet concreet is op welke wijze en wanneer de besteding precies zal plaatsvinden. Dat geldt specifiek voor de voorgenomen vervangingsinvesteringen op de verschillende taakvelden. In de basis zal de vervanging plaats moeten vinden, zodra een actief niet meer geschikt is. De afschrijvingslasten van het 'oude' actief kunnen al eerder in de begroting vrijvallen (omdat het actief al is afgeschreven).

Indien wij bepaalde stelposten in het kader van bezuinigingen opnemen, dan worden deze direct gekoppeld aan de taken waarop deze bezuinigingen moeten plaatsvinden. Daarmee wordt dus het totale budget binnen dat taakveld meteen verlaagd en daarmee wordt het bijgestelde financiële kader leidend, zodat deze taakstellingen ook voortdurend de aandacht krijgen.

Voor echte onvoorziene uitgaven is in de huidige meerjarenbegroting geen budget opgenomen. Dat betekent ook dat voor elke onvoorziene omstandigheid waardoor extra kosten moeten worden gemaakt er in feite geen dekking is. Wij stellen voor om in de begroting 2021 weer structureel een budget voor onvoorzien op te nemen. De gewenste omvang van dit bedrag bedraagt afgerond € 75.000 (circa € 2,50 per inwoner).

Financiële spelregels

De gemeentewet schrijft voor dat wij een structureel sluitende begroting moeten opstellen. En dat wil simpelweg zeggen, dat alle structurele lasten gedekt moeten worden door structurele inkomsten.

De provincie ziet erop toe of wij als gemeente aan deze eis voldoen. Daartoe moeten wij onze begroting (voor 15 november) inzenden. Naast het voorschrift van een structureel sluitende begroting gelden er ook nog eisen over tijdigheid van de stukken en een juiste verantwoording via de jaarrekeningen. Een structureel sluitende begroting is een begroting waarbij het eerste begrotingsjaar meteen sluitend is. De kadernota laat zien dat dit voor onze gemeente het geval is. Onder een structureel sluitende begroting wordt ook verstaan een begroting die weliswaar in het eerste jaar van de meerjarencyclus niet sluit, maar die binnen de komende vier jaar wel tot een reëel sluitend geheel gaat komen.

Middels de kadernota maken wij de verkenning naar de toekomst en bij de vaststelling van de programmabegroting wordt dit geconcretiseerd voor het komende begrotingsjaar en wordt ook de doorkijk voor de daaropvolgende drie jaar gegeven.

De programmabegroting 2020-2023 liet voor de jaren na 2021 forse tekorten zien en dat is de versterkte aanleiding geweest om een pakket van bezuinigingen neer te zetten. Bij deze kadernota wordt – mede op basis van die bezuinigingen – weer een meerjarig positief beeld gepresenteerd. Daarmee is de basis gelegd om voor de programmabegroting 2021-2024 om dus ook aan de eisen van de provincie te voldoen. Om te bewaken dat wij deze lijn vasthouden is het goed om concrete afspraken te maken. Daartoe stellen wij het volgende voor.

1. Behoedzame en reële ramingen

Alle begrotingsposten (zowel de uitgavenbudgetten als de inkomstenramingen) zijn gebaseerd op de reële verwachtingen bij de betreffende taak of dat product. Voor de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen betekent dit dat deze in overeenstemming zijn met de bijdragen, zoals die in de vastgestelde begroting van die gemeenschappelijke regeling zijn opgenomen.

Onderdeel van een reële raming is ook dat alle te verwachten kosten (en opbrengsten) inzichtelijk worden gemaakt en dat er dus geen investeringen in nieuwe activiteiten plaatsvinden, waarbij niet alle structurele exploitatielasten in beeld worden gebracht.

2. Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Alle structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Incidentele uitgaven kunnen zowel worden gedekt met incidentele als met structurele middelen. Dat betekent dat voor incidentele uitgaven ook gemeentelijke reserves ingezet kunnen worden.

Voor investeringen, waarop wij moeten afschrijven, is het mogelijk om de afschrijvingslasten te dekken via de reserve kapitaallasten. Dan moet deze reserve bij aanvang het volledige investeringsbedrag bevatten, om dekking gedurende de gehele looptijd te kunnen waarborgen.

3. Integrale afweging

Het gebrek aan middelen noodzaakt tot het maken van duidelijke keuzes. Nieuw beleid en uitbreiding van bestaand beleid is alleen maar mogelijk als daartoe ruimte is. En als die ruimte er is zal goed afgewogen moeten worden welke gewenste activiteiten dan de voorkeur verdienen.

Zulke afwegingen kunnen alleen maar goed plaatsvinden op geëigende momenten, waarbij alles tegen elkaar kan worden afgewogen en ook bewuste keuzes gemaakt kunnen worden.

In onze gemeentelijke cyclus zijn dat de kadernota en de behandeling van de programmabegroting. Daarbij is de rol van de kadernota vooral het stellen van de kaders en het kiezen van de richtingen, terwijl de programmabegroting dan de concrete vertaling wordt, waarbij de laatste ontwikkelingen nog kunnen worden meegenomen. Alleen op die momenten is het mogelijk alle gewenste (nieuwe) activiteiten op een goede en integrale manier af te wegen tegen de beschikbare mogelijkheden.

Dat betekent ook dat bij de andere momenten in de planning- en controlcyclus (de voor- en najaarsrapportage) geen nieuw beleid kan worden ingebracht. En dat deze momenten alleen bedoeld zijn om te monitoren of de uitvoering van het bestaande beleid in de pas blijft lopen met de daartoe beschikbaar gestelde middelen.

4. Risicomanagement optimaliseren

Alle gemeentelijke activiteiten zijn onderhevig aan risico's. Om te voorkomen dat wij plotseling verrast worden met zogenaamde onvoorziene tegenvallers, is het noodzakelijk om organisatie breed continu aandacht te hebben voor risicomanagement. En dat niet alleen door de risico's op te sommen en in een paragraaf te zetten, maar ook door concreet te werken aan en met beheersmaatregelen om de risico's in te perken.

5. Opvangen van tegenvallers

Tegenvallers door onvoorziene hogere lasten of lagere baten worden in eerste aanleg binnen het eigen budget (taakveld of programma) opgevangen. Structurele problemen worden ingebracht bij de kadernota en/of begroting voor de integrale afweging. Incidentele problemen worden in eerste instantie zelf opgelost en worden voor de meer brede afweging via de voor- of najaarsrapportage aan de raad voorgelegd.

6. Terughoudendheid bij aanbod van subsidies

Potentieel te ontvangen subsidies zijn alleen aantrekkelijk als deze passen binnen het gemeentelijk beleid. En indien wij dus voor de door ons gewenste nieuwe activiteiten van derden middelen kunnen verkrijgen, dan zullen we daar zeker op in zetten. Als wij gebruik (willen) maken van externe bronnen en bijdragen dan is het ook hier noodzakelijk om het volledige structurele en meerjarige financiële beeld (inclusief de risico's) in beeld te brengen en op basis daarvan keuzes te maken. We moeten geen activiteiten oppakken omdat een derde ons middelen aanbiedt, terwijl wij vervolgens in onze (meerjaren)begroting er problemen door gaan verkrijgen.

